

Enzimkinetika

Az enzim reakció sebességének leírása, jellemző paraméterek azonosítása. Ha:

$$E + S \leftrightarrow E + P$$

A sztöchiometriához mindegyiket mól-ban vagy grammal kellene kifejezni. De: az enzimpreparátum sohasem tiszta.
 Ezért az enzimek mennyiségét a hatásuk alapján adjuk meg:

1

Enzimkinetika

Egy egység (Unit) az az enzim mennyiség, amely 1 μmol szubsztrátot alakít át vagy 1 μmol terméket képez 1 perc alatt adott reakció körülmények között.

SI rendszerben: 1 Katal: 1 mol szubsztrátot alakít át 1 s alatt.
 Ez hatalmas egység, praktikusabb a nanoKatal = 10⁻⁹ Kat
 1 U = 16,67 nanoKatal

Fajlagos aktivitás: U/mg,   U/ml

2

Enzimkinetika

Kérem, hogy jegyezzék fel azoknak a diáknak a sorszámát, amit már tanultatok máshol! (Pl. fizikéből, reakciókinetikaként.) Kíváncsi vagyok a határra, amitől kezdve újat mondok.
 Később Slidoval elkérem a számokat.

3

Michaelis-Menten kinetika

$$E + S \xrightleftharpoons[k_{-1}]{k_1} ES \xrightleftharpoons[k_2]{k_2} E + P$$

Kiindulási feltételezések:

- k₂ = 0 (a második lépés irreverzibilis)
- az első lépés gyorsan egyensúlyra jut = **RAPID EKUILIBRIUM**: k₁SE = k₋₁(ES)

Egyensúlyi állandója: $K_s = \frac{k_{-1}}{k_1} = \frac{S \cdot E}{(ES)}$

- az ES komplex stabil, az EP komplex elhanyagolható

4

Michaelis-Menten kinetika

$$E + S \xrightleftharpoons[k_{-1}]{k_1} ES \xrightarrow{k_2} E + P$$

- egy aktív centrum, egy szubsztrát
- aktivitás helyett koncentráció használható
- (S) >> (E₀) vagyis E₀ / S << 1

a „minket érdeklő” reakciósebesség: $V = \frac{dP}{dt} = k_2(ES)$

anyagmérleg az enzimre: $E_0 = E + (ES)$

5

Michaelis-Menten kinetika

Osszuk el a két egyenletet:

$$\frac{V}{E_0} = \frac{k_2(ES)}{E + (ES)}$$

Helyettesítsük be: $K_s = \frac{k_{-1}}{k_1} = \frac{S \cdot E}{(ES)}$

$$\frac{V}{E_0} = \frac{k_2 \frac{S \cdot E}{K_s}}{E + \frac{S \cdot E}{K_s}}$$

Rendezzük át:

$$V = \frac{k_2 E_0 \frac{S}{K_s}}{1 + \frac{S}{K_s}} = \frac{S}{K_s + S} \cdot k_2 E_0$$

V_{max} = k₂E₀ mert $V = \frac{dP}{dt} = k_2(ES)$ volt

6

Michaelis-Menten kinetika

Ebből a sebességi egyenlet:

$$V = V_{\max} \frac{S}{K_s + S} \quad \text{avagy} \quad \frac{V}{V_{\max}} = \frac{\frac{S}{K_s}}{1 + \frac{S}{K_s}}$$

7

M és M

Maud Menten
1879-1960

Leonor Michaelis
1875-1949

Michaelis, L., Menten, M. (1913) Die kinetik der invertinwirkung, *Biochemische Zeitung* 49, 333-369

8

Briggs-Haldane kinetika

$$E + S \xrightleftharpoons[k_{-1}]{k_1} ES \xrightarrow{k_2} E + P$$

Ugyanazok a difegyenletek, de a feltételezés: (kvázi) állandósult állapot = steady state ↓

$$\frac{dS}{dt} = -k_1 ES + k_{-1}(ES)$$

$$\frac{d(ES)}{dt} = k_1 ES - k_{-1}(ES) - k_2(ES)$$

$$\frac{dP}{dt} = k_2(ES)$$

$$d(ES)/dt = 0$$

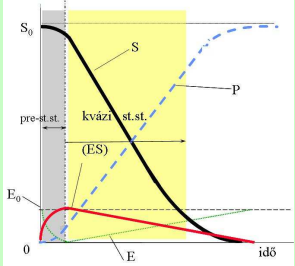
(S) >> (E₀) vagyis E₀/S << 1
 k₁ES > k₋₁(ES) ill. k₁ES > k₂(ES)

9

Briggs-Haldane kinetika

Egy rövid átmeneti szakasz (pre-steady state) után csak nagyon lassú változás (kvázi-steady state).

Briggs, G. E., and Haldane, J. B. (1925) A Note on the Kinetics of Enzyme Action, *Biochem J* 19, 338-339.

10

Briggs-Haldane kinetika

$$\frac{d(ES)}{dt} = k_1 \cdot E \cdot S - k_{-1}(ES) - k_2(ES) = 0$$

$$k_1 \cdot E \cdot S = (k_{-1} + k_2)(ES)$$

$$(ES) = \frac{k_1 \cdot E \cdot S}{(k_{-1} + k_2)} \quad E + (ES) = E_0$$

$$V = \frac{k_2 E_0 S}{K_m + S} = V_{\max} \frac{S}{K_m + S}$$

$K_m = (k_{-1} + k_2) / k_1$
Michaelis állandó

11

Diskusszió

Michaelis-Menten

$$V = V_{\max} \frac{S}{K_s + S}$$

$$K_s = \frac{k_{-1}}{k_1}$$

Briggs-Haldane

$$V = V_{\max} \frac{S}{K_m + S}$$

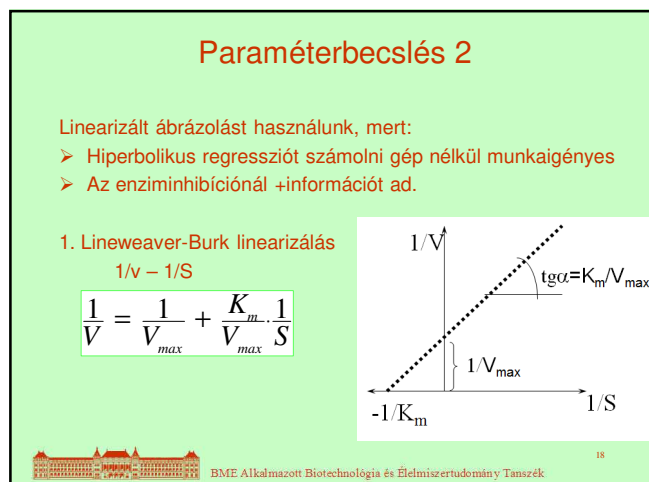
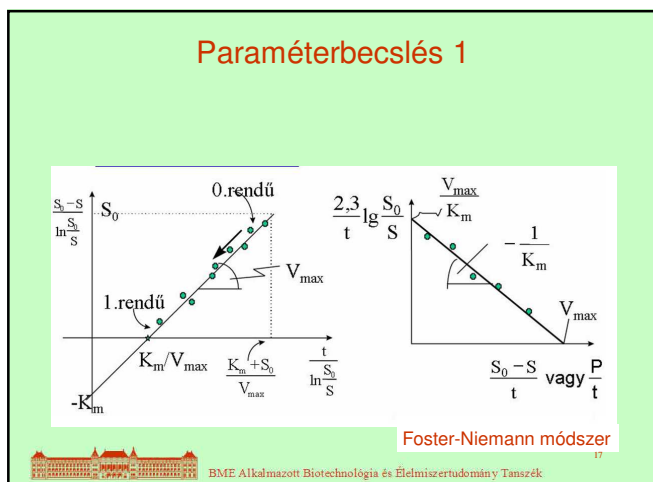
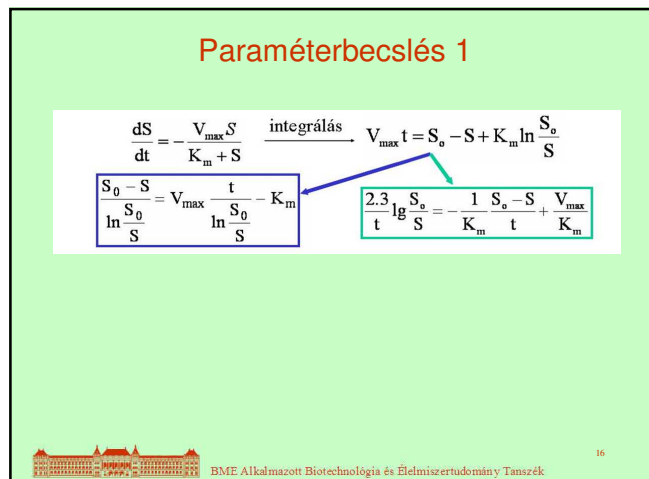
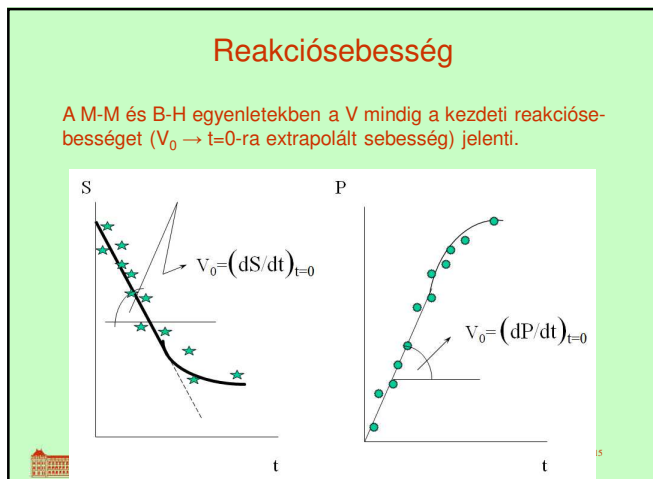
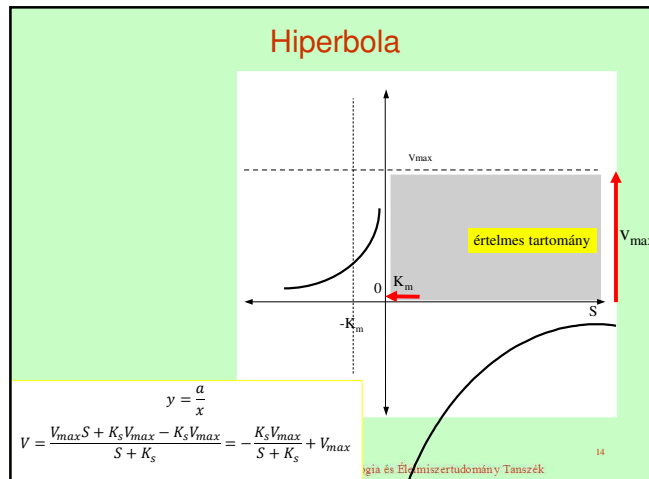
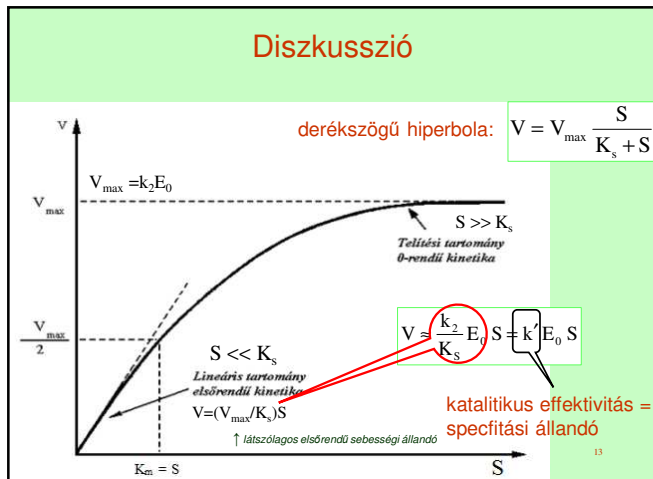
$$K_m = \frac{k_{-1} + k_2}{k_1}$$

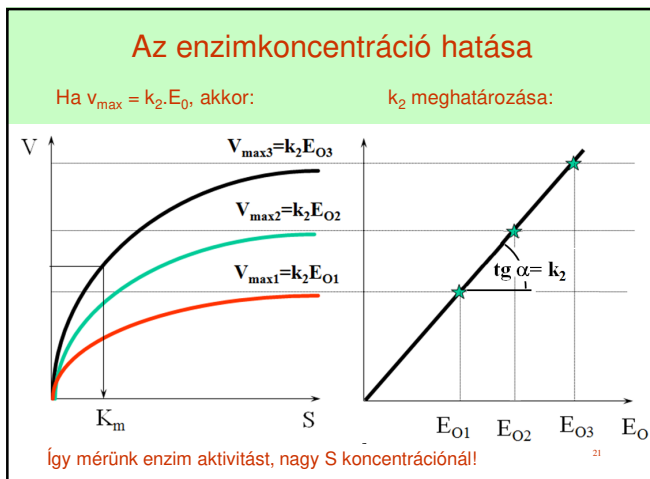
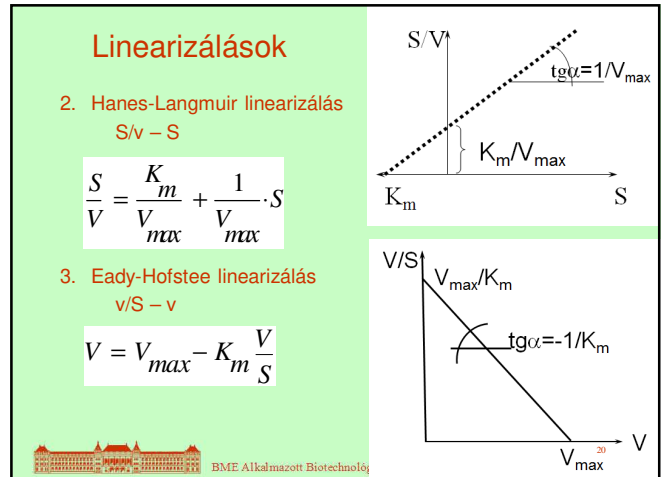
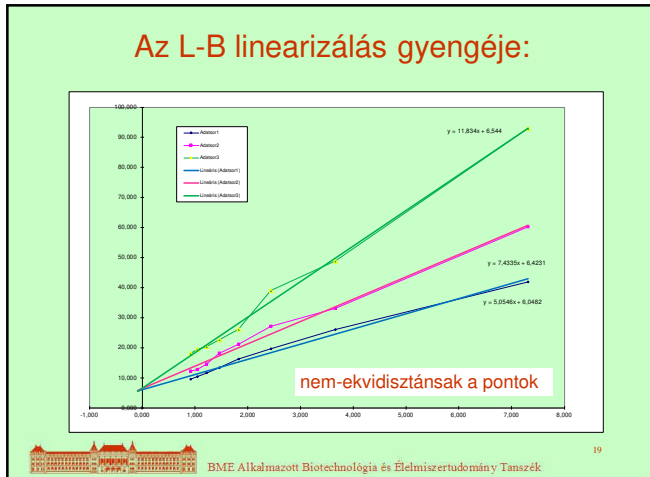
$$K_m = K_s + \frac{k_2}{k_1}$$

ha (k₁) >> (k₂) akkor a két konstans azonos!

12

slido

Kérem, írjátok be azon diák sorszámaikat (vesszőkkel elválasztva), amiknek az anyagát más tárgyból már tanultátok!

Start presenting to display the poll results on this slide.

22

A kinetikai paraméterek

V_{max} : nem maximum, hanem limit → határsebesség

Nem enzimplajdonság, mert függ E_0 -tól: $V_{max} = k_2 \cdot E_0$ → = **AKTIVITÁS**

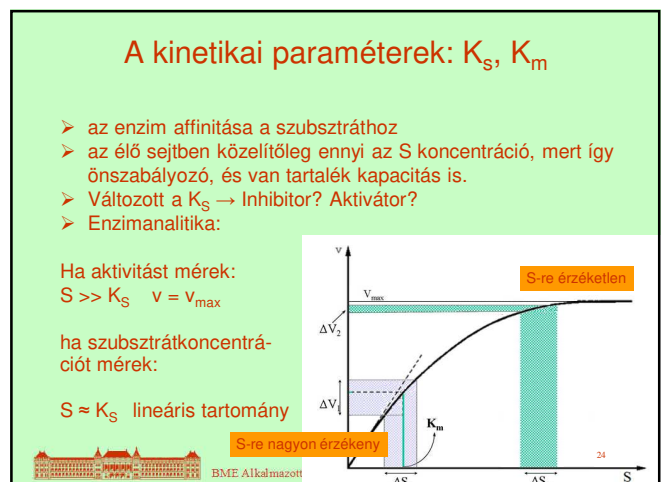
A k_2 enzimplajdonság = turnover number, váltásszám [s^{-1}] → az enzimmolekula átalakítási frekvenciája

Kiterjesztés minden enzimre és minden kinetikára:

$$V_{max} = k_{cat} \cdot E_0$$

k_{cat} [s^{-1}]: egy enzimmolekula átalakítási frekvenciája S-telítés esetén: egy enzimmolekula időegység alatt hány molekula szubsztrátot alakít át.

23 BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

A kinetikai paraméterek

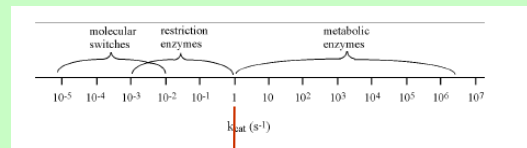
- k_1 10^7 - 10^{10} $\text{dm}^3\text{mol}^{-1}\text{min}^{-1}$ [max. érték (10^{11}) a kis molekulák diffúziósebessége]
- k_{-1} 10^2 - 10^6 min^{-1}
- k_2 50 - 10^7 min^{-1}
- K_m 10^{-6} - 10^{-2} mol/dm^3

TABLE 13-1. THE VALUES OF K_M , k_{cat} , AND k_{cat}/K_M FOR SOME ENZYMES AND SUBSTRATES

Enzyme	Substrate	K_M (M)	k_{cat} (s^{-1})	k_{cat}/K_M ($\text{M}^{-1} \text{s}^{-1}$)
Acetylcholinesterase	Acetylcholine	9.5×10^{-3}	1.4×10^4	1.5×10^6
Carbonic anhydrase	CO_2	1.2×10^{-2}	1.0×10^6	8.3×10^7
	HCO_3^-	2.6×10^{-2}	4.0×10^6	1.5×10^7
Catalase	H_2O_2	2.5×10^{-2}	1.0×10^7	4.0×10^8
Chymotrypsin	<i>N</i> -Acetylglucine ethyl ester	4.4×10^{-1}	5.1×10^{-2}	1.2×10^{-1}
	<i>N</i> -Acetylvaline ethyl ester	8.8×10^{-2}	1.7×10^{-1}	1.9
	<i>N</i> -Acetyltyrosine ethyl ester	6.6×10^{-4}	1.9×10^2	2.9×10^5
Fumarase	Fumarate	5.0×10^{-4}	8.0×10^2	1.6×10^6
	Malate	2.5×10^{-3}	9.0×10^2	3.6×10^5
Urease	Urea	2.5×10^{-2}	1.0×10^4	4.0×10^5

K_{cat} : α -amiláz: 500 s^{-1} , glükóamiláz: 160 s^{-1} , glükóz-izomeráz: 3 s^{-1}

k_{cat} értékek

k_{cat} alsó határa metabolikus enzimeknél

Legtöbb enzim e két szélső eset között

Természetes enzimeknél: $>10^5$
 Mesterséges E-nél (DNA-zyme, abzyme): $<10^3$

$$\frac{k_{cat}}{K_m} = 10^7 \text{ s}^{-1} \text{M}^{-1} = \frac{10^7 \text{ s}^{-1}}{1 \text{M}} = \frac{1 \text{ s}^{-1}}{10^{-7} \text{M}}$$

Fajlagos aktivitás és váltásszám

Ez a kettő hasonlít egymásra, mert:

$$\text{fajlagos aktivitás} = \frac{\text{Unit}}{\text{mg E}} = \frac{\mu\text{mól S}}{\text{min} \cdot \text{mg E}}$$

$$\text{váltásszám} = \frac{\text{db S}}{\text{sec} \cdot \text{db E}} = \frac{\mu\text{mól S}}{\text{sec} \cdot \mu\text{mól E}}$$

Ha az enzimpreparátum tiszta, nincs benne ballaszt anyag, akkor a kettő kb. egyenlő.

Fajlagos aktivitás és váltásszám

Ha az enzim móltömege 60000 és fajlagos aktivitása 1 U/mg, mekkora a k_{cat} ?

$M_s = 60000 \text{ Da}$ 1 U/mg $k_{cat} = ? \text{ s}^{-1}$

$$1 \text{ U} = \frac{1 \mu\text{mól S}}{1 \text{ min}} \quad 1 \text{ U/mg} = \frac{1 \mu\text{mól S}}{1 \text{ min} \cdot 1 \text{ mg E}}$$

mivel

$$1 \text{ mg E} = \frac{1}{60000} \text{ mmól E} = \frac{1}{60} \mu\text{mól E}$$

$$1 \text{ U/mg} = \frac{1 \mu\text{mól S}}{60 \text{ s} \cdot \frac{1}{60} \mu\text{mól E}} = \frac{1 \mu\text{mól S}}{1 \text{ s} \cdot 1 \mu\text{mól E}} = 1 \text{ s}^{-1} = k_{cat}$$

Reverzibilis reakciók

Alap: minden enzimes reakció reverzibilis – egyensúlyra vezet. Sokszor ez az egyensúly erősen eltolódik az egyik oldalra – pl. a **biopolimerek hidrolízisének** (amilázok, proteínázok), más-hol viszont közel 50-50%-os (például a glükóz izomeráz reakció)

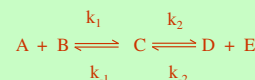

Mindkét kinetikai leírásban feltételeztük, hogy a $k_{-2} = 0$, ezért a reverzibilis reakciót két ellentétes egyirányú folyamat leírásából állítjuk össze.

Reverzibilis reakciók

Fizkém reakciókinetika egymást követő (konzekutív) egyensúlyi reakciók leírására:

$$K_1 = \frac{k_1}{k_{-1}} \quad K_2 = \frac{k_2}{k_{-2}}$$

$$K_{\text{eq(ültibvi um)}} = K_1 K_2 = \frac{k_1 k_2}{k_{-1} k_{-2}}$$

Reverzibilis reakciók

$$E + S \xrightleftharpoons[k_{-1}]{k_1} ES \xrightleftharpoons[k_{-2}]{k_2} E + P$$

A két ellentétes irányú reakció egyensúlyi állandóit főlrva:

$$K_s = \frac{k_{+1}}{k_{-1}} = \frac{(ES)}{S \cdot E} \quad K_p = \frac{k_{-2}}{k_{+2}} = \frac{(ES)}{P \cdot E}$$

A közös elemet kiemelve:

$$\frac{k_{+1}}{k_{-1}} S = \frac{(ES)}{E} = \frac{k_{-2}}{k_{+2}} P$$

Az eredő egyensúlyi állandót kifejezhetjük:

$$K_{eq}(\text{uilibrium}) = \frac{P_{eq}}{S_{eq}} = \frac{k_{+1}k_{+2}}{k_{-1}k_{-2}}$$

31 BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

Reverzibilis reakciók

HALDANE leírásához:

$$K_{ms} = \frac{k_2 + k_{-1}}{k_1} \quad E + S \xrightleftharpoons[k_{-1}]{k_1} ES \xrightleftharpoons[k_{-2}]{k_2} E + P \quad V_{maxs} = k_2 E_o$$

$$K_{mp} = \frac{k_2 + k_{-1}}{k_{-2}} \quad V_{maxp} = k_{-1} E_o$$

$$K_1 = \frac{k_1}{k_{-1}} \quad K_2 = \frac{k_2}{k_{-2}}$$

$1/K_s \quad \leftarrow \quad \rightarrow \quad K_p$

32 BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

Reverzibilis reakciók

Végezzük el a következő osztásokat:

$$\frac{V_{maxs}}{K_{ms}} = \frac{k_1 k_2 E_o}{k_2 + k_{-1}} \quad \text{és} \quad \frac{V_{maxp}}{K_{mp}} = \frac{k_{-2} k_{-1} E_o}{k_2 + k_{-1}}$$

$$\frac{V_{maxs}}{K_{ms}} = \frac{V_{maxs} K_{mp}}{V_{maxp} K_{ms}} = \frac{k_1 k_2}{k_{-1} k_{-2}} = K_{eq} \quad \text{ugyanaz!}$$

Egyensúlyi állandóra ugyanazt kaptuk - HALDANE összefüggés

33 BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

Reverzibilis reakciók

MI TÖRTÉNIK?
 $S \rightarrow P$ vagy $P \rightarrow S$?

MITŐL FÜGG? K_{eq} , S , P értéke

Itt feltételezzük az EP komplex létezését:

$$E + S \xrightleftharpoons[k_{-1}]{k_1} ES \xrightleftharpoons[k_{-2}]{k_2} EP \rightleftharpoons E + P$$

34 BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

Reverzibilis reakciók

Az eredő sebesség a két folyamat különbsége:

$$V_{netto} = V_{előre} - V_{vissza} = k_2(ES) - k_{-2}(EP)$$

Ezt az eddigiekhez hasonlóan az enzim anyagmértékével osztjuk el:

$$E_o = E + (ES) + (EP)$$

$$\frac{V_{előre}}{E_o} = \frac{k_2(ES)}{E + (ES) + (EP)} \quad \frac{V_{vissza}}{E_o} = \frac{k_{-2}(EP)}{E + (ES) + (EP)}$$

ebből:

$$\Delta v = \frac{E_o k_2 (ES) - E_o k_{-2} (EP)}{E + (ES) + (EP)}$$

35 BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

Reverzibilis reakciók

Behelyettesítve :

$$\Delta v = \frac{v_{maxs}(ES) - v_{maxp}(EP)}{E + (ES) + (EP)}$$

figyelembe véve, hogy:

$$(ES) = E \frac{S}{K_s} \quad (EP) = E \frac{P}{K_p}$$

$$\Delta v = \frac{v_{maxs} \frac{S}{K_s} E - v_{maxp} \frac{P}{K_p} E}{E + \frac{S}{K_s} E + \frac{P}{K_p} E} \quad \text{azaz} \quad \Delta V = \frac{V_{maxs} \left(S - \frac{P}{K_{eq}} \right)}{K_{ms} \left(1 + \frac{P}{K_{mp}} \right) + S}$$

Reverzibilis M-M egyenlet³⁶

36 BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

Reverzibilis reakciók

$$\Delta v = \frac{v_{\max s} \frac{S}{K_s} - v_{\max p} \frac{P}{K_p}}{\frac{S}{K_s} + \frac{P}{K_p} + S}$$

$$\Delta v = \frac{v_{\max s} S - v_{\max p} \frac{K_s P}{K_p}}{K_s + S + \frac{K_s P}{K_p}}$$

$$\frac{v_{\max s}}{v_{\max p}} = \frac{k_2}{k_{-1}} \frac{P_0}{S_0}$$

$$v_{\max p} = v_{\max s} \frac{k_{-1}}{k_2}$$

$$\frac{K_s}{K_p} = \frac{(k_2 + k_{-1})k_{-2}}{k_1(k_2 + k_{-1})} = \frac{k_{-2}}{k_1}$$

$$\Delta v = \frac{v_{\max s} S - v_{\max p} \frac{k_{-1} k_{-2} P}{k_2 k_1}}{K_s \left(1 + \frac{P}{K_p}\right) + S}$$

$$\Delta v = \frac{v_{\max s} S - v_{\max p} \frac{P}{K_{eq}}}{K_s \left(1 + \frac{P}{K_p}\right) + S}$$

$$K_{eq} = \frac{P_{eq}}{S_{eq}} = \frac{k_1 k_2}{k_{-1} k_{-2}}$$

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék 37

Reverzibilis reakciók

$$\Delta v = \frac{v_{\max s} S - v_{\max p} \frac{P}{K_{eq}}}{K_s \left(1 + \frac{P}{K_p}\right) + S}$$

$$\frac{P}{K_{eq}} = \frac{P \cdot S_{eq}}{P_{eq}}$$

$$\Delta v = \frac{v_{\max s} \left(S - S_{eq} \frac{P}{P_{eq}}\right)}{K_s \left(1 + \frac{P}{K_p}\right) + S}$$

$$(S - S_{eq}) = P_{eq} - P = K_{eq} \cdot S_{eq} - P$$

$$P = K_{eq} \cdot S_{eq} - S + S_{eq} = S_{eq} (K_{eq} + 1) - S$$

$$\Delta v = \frac{v_{\max s} \left(S - \frac{S_{eq} (K_{eq} + 1) - S}{K_{eq}}\right)}{K_s \left(1 + \frac{P}{K_p}\right) + S}$$

$$\Delta v = \frac{v_{\max s} \left(\frac{S K_{eq} - S_{eq} K_{eq} - S_{eq} + S}{K_{eq}}\right)}{K_s \left(1 + \frac{P}{K_p}\right) + S}$$

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék 38

Reverzibilis reakciók

$$\Delta v = \frac{v_{\max s} \left(S - S_{eq} - \frac{S_{eq}}{K_{eq}} + \frac{S}{K_{eq}}\right)}{K_s \left(1 + \frac{P}{K_p}\right) + S}$$

$$\Delta v = \frac{v_{\max s} (S - S_{eq}) \left(1 + \frac{1}{K_{eq}}\right)}{K_s \left(1 + \frac{P}{K_p}\right) + S}$$

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék 39

Reverzibilis reakciók

$$\Delta v = \frac{v_{\max s} (S - S_{eq}) \left(1 + \frac{1}{K_{eq}}\right)}{K_s \left(1 + \frac{P}{K_p}\right) + S}$$

A reakció sebessége nem állandó, az egyensúlyt közelítve lassul.

A hajtóerő az a szubsztrát koncentráció eltérése $(S - S_{eq})$ az egyensúlytól.

A nevezőben pedig az $\left(1 + \frac{P}{K_{mp}}\right)$ tag az jelenti, hogy a termék kompetitív inhibitorként viselkedik (ld. a következő fejezetben).

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék 40

slido

Melyik levezetés melyik szakasza volt a legkevésbé érthető/követhető?

Start presenting to display the poll results on this slide. 41